

گام‌های تازه ایران و روسیه برای معماری نوین مناسبات

سال ۲۰۲۳ میلادی در حالی در هفته‌های پایانی است که جمهوری اسلامی ایران و روسیه در سالی که گذشت، گام‌های تازه‌ای را برای معماری نوین مناسبات برداشته‌اند و در روزهای باقیمانده نیز در اندیشه تحکیم آن هستند.

به گزارش آران نیوز به نقل از ایرنا مناسبات تهران - مسکو که در دهه های گذشته، برخی وقایع تاریخی بر آن سایه افکنده بود، در سالیان اخیر بر مدار توسعه و پیشرفت بوده است. از نگاه برخی کارشناسان، مخابره پیام ها و سیگنال های ناامیدکننده از غرب به مسکو در راستای گسست و ایجاد فشار و حلقه محاصره هم پیمان قدیمی، به گسست در مناسبات روسیه با جهان غربی منجر شده و این کشور در مسیر تازه خود، نگاه به شرق و جنوب را در دستور کار قرار داده است تا با گذر از شرایط تحریم های یکجانبه، استقلال و یکپارچگی خود را حفظ کند. در سالیان اخیر و با روند رو به تصاعد تحریم ها علیه روسیه که به گفته برخی، شمار آنها از تحریم های ایران نیز پیشی گرفته است، نگاه ها به ایران و پیوند با جهان غیرغربی دوخته شده است. این شرایط بیش از هر زمان دیگری، روسیه را در یک جبهه واحد با ایران در رویارویی با اقدامات قهرآمیز غرب قرار داده است و از دیگر سو، تقابل غرب با چین و برخی کشورهای مستقل دیگر، زمینه را برای شکل گیری باشگاه جدید و نظم نوین در مناسبات بین المللی فراهم کرده است. اجلاس اخیر بریکس در تابستان ۱۴۰۲ و تبدیل آن به بزرگترین گردهمایی سران کشورهای غیر غربی در آفریقای جنوبی و عضویت کشورهای جدید از نشانه هایی است که دوران یکجانبه گرایی به سر آمده است و اقتصادهای نوظهور جهان این بار با پذیرش ایران به عنوان عضو جدید بریکس، آنگونه که صاحب نظران روس بارها گفته اند، در صدد تقویت جبهه جدید قدرت و ترسیم مناسبات نوین بین المللی برآمده اند.

ایران و روسیه در مسیر ارتقای سطح مناسبات به راهبردی نگاهی به رفت و آمدهای هیأت های ایران و روسیه در سالی که گذشت گویای متنوع شدن حوزه های مختلف همکاری بین تهران و مسکو است. در سال ۲۰۲۳ میلادی که آغاز آن همزمان با دی ماه ۱۴۰۱ در تقویم شمسی است و تا حدود سه هفته دیگر ادامه دارد، تا به امروز از قوای مجریه، مقننه و قضائیه جمهوری اسلامی ایران و متقابلاً از نهادهای متناظر روس، رفت و آمدهای هیأت های مختلف ثبت شده است که گویای حرکت دو کشور در مسیر ترسیم شده از سوی رهبران در زمینه ارتقای روابط به مناسبات راهبردی است.

افزایش ۳۰ درصدی مبادلات تجاری در سفر دی ماه سال ۱۴۰۱ آیت الله سید ابراهیم رئیسی رئیس جمهوری به مسکو، وی و ولادیمیر پوتین رئیس جمهوری روسیه بر تقویت مناسبات در همه عرصه ها تأکید کردند. کاظم جلالی سفیر ایران در روسیه گفته است: مبادلات تجاری تهران & مسکو در سال ۲۰۲۲ به حدود پنج میلیارد دلار رسید. به گفته وی، صادرات ایران به روسیه نیز در ماه های آغازین سال میلادی جاری افزایش ۳۰ درصدی را نشان می دهد. الگا باشا معاون ارشد بانک و.ت.ب () که دومین بانک بزرگ روسیه محسوب می شود و در تهران دارای دفتر نمایندگی است، نیز پیش تر در گفت و گو با خبرنگار ایرنا در مسکو، افزایش ۳۰ درصدی مبادلات تجاری در فاصله زمانی دی ماه ۱۴۰۱ تا مهرماه ۱۴۰۲ را اشاره کرد. بنا بر آمار ارائه شده از سوی این مقام بانکی روس، از سال ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ میلادی، مبادلات تجاری ایران و روسیه بیش از دو برابر رشد داشت و از ۲.۲۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۰ به ۴.۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ رسید. به نظر می رسد با اراده سران دو کشور، مبادلات تجاری طی سال های آینده بیش از پیش گسترش خواهد یافت.

در این پیوند، ابراهیم رضایی رئیس گروه دوستی پارلمانی ایران و روسیه در سفر اخیر اعضای این گروه به مسکو یادآور شد: رؤسای جمهوری ایران و روسیه در سفر دی ماه ۱۴۰۰ آیت الله رئیسی به روسیه، بر ارتقای مبادلات تجاری به ۱۰ میلیارد دلار در گام نخست تأکید کرده اند. تبادل هیات های تجاری از استان های مختلف بین ایران و روسیه و نیز گام های مشترک برای رفع موانع تبادل مالی و پولی و حذف دلار از مناسبات دو جانبه از دیگر ابعاد همکاری های اقتصادی دو

کشور تلقی می شود.

پیوندهای ایران و روسیه در مجامع بین المللی حمایت روسیه و دیگر کشورهای بریکس از عضویت ایران در گروه اقتصادهای نوظهور جهان موسوم به بریکس، پیام مثبتی بود که از پایتخت های پنج کشور عضو بریکس به تهران مخابره شد که به ایران به عنوان شریک خود در ساختن و معماری نوین جهان با دیده احترام می نگرند. و اما رخدادهای اخیر در فلسطین پس از عملیات طوفان الاقصی، نزدیکی اقدامات دیپلماتیک تهران و مسکو را برای توقف جنایات صهیونیست ها در غزه و کرانه باختری را در پی داشت. آنگونه که سفیر ایران در روسیه یادآور شده این موضع روسیه با وجود ارتباطات قبلی روس ها با اسرائیل به واسطه زندگی شمار قابل توجهی از روس تبارها در سرزمین های اشغالی، حائز اهمیت است.

تماس های تلفنی بین مقامات دو کشور در موضوع غزه نیز گویای خط تماس نزدیک تهران و مسکو در موضوع فلسطین طی حدود دو ماه گذشته بوده است تا جایی که پوتین رئیس جمهوری روسیه ۲۴ مهرماه ۱۴۰۲ در تماس تلفنی با دکتر رئیسی رئیس جمهوری اسلامی ایران با تاکید بر اینکه تحلیل روسیه از دلایل وقوع بحران فعلی در غزه با ایران یکسان است، اظهار داشت: حملات گسترده رژیم صهیونیستی به منطقه ای متراکم که بیش از ۲ میلیون انسان بی دفاع در آن زندگی می کنند، هیچ توجیهی ندارد و باید هر چه سریع تر متوقف شود. سفر همزمان مقامات دفتر سیاسی حماس و معاون وزیر خارجه ایران به مسکو، گویای تحرکات مشترک ایران و روسیه برای توقف خشونت صهیونیست ها در غزه بود. به گفته سفیر ایران در مسکو، این خط تماس در سازمان ملل نیز ادامه یافته و نمایندگان دیپلماتیک دو کشور در نیویورک، تلاش های مشترکی برای توقف جنایاتی که هر دو کشور، بانی و حامی آن را آمریکا می دانند، داشته اند.

گام عملی دیگر در مسیر مبارزه مشترک با یکجانبه گرایی وزیران خارجه جمهوری اسلامی ایران و فدراسیون روسیه، روز سه شنبه ۱۴ آذرماه ۱۴۰۲ اعلامیه مشترک برای همکاری در خصوص راه ها و ابزارهای مقابله، کاهش و جبران آثار منفی اقدامات قهرآمیز یکجانبه همچون تحریم ها را امضا کردند. این اعلامیه در پایان نشست های خصوصی و عمومی وزیران امور خارجه کشورهای ساحلی دریای خزر در مسکو به امضای حسین امیرعبداللهیان و سرگئی لاوروف رسید. وزیر امور خارجه ایران امضای اعلامیه مشترک ایران و روسیه برای مقابله با تحریم های یکجانبه را گامی در چهارچوب ابتکار تهران برای ایجاد یک اتحادیه از کشورهای تحت تحریم غرب عنوان کرد. امیرعبداللهیان در پایان سفر به مسکو در جمع خبرنگاران افزود: امروز بیش از ۲۶ کشور در دنیا تحت تحریم های یکجانبه آمریکا یا غرب قرار دادند. ایران از حدود سه سال قبل ابتکاری را در خصوص ایجاد یک اتحادیه از کشورهای تحت تاثیر تحریم های ظالمانه و اقدامات یکجانبه گرایانه آمریکا یا کشورهای غربی مطرح کرد امیرعبداللهیان امضای اعلامیه مشترک ایران و روسیه برای همکاری در خصوص راه ها و ابزارهای مقابله، کاهش و جبران آثار منفی اقدامات قهرآمیز یکجانبه همچون تحریم ها میان ایران و روسیه را نیز گامی در چهارچوب این اتحادیه دانست.

پایان انتظار دو ساله برای تصویب لایحه همکاری فرهنگی با روس ها در مجلس شورای اسلامی دوشنبه ۱۳ آذرماه، لایحه ای پس از دو سال انتظار در مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید که به همکاری فرهنگی با روسیه اشاره داشت. این لایحه مربوط به توافقنامه ای بود که حدود دو سال قبل ایران و روسیه امضا کرده بودند و در دومای دولتی روسیه به تصویب رسیده بود اما در نوبت کارشناسی و رسیدگی در مجلس شورای اسلامی مانده بود. تصویب این لایحه در مجلس و قرار گرفتن یک لایحه دیگر در زمینه توافقنامه همکاری دوجانبه در زمینه تبادل اطلاعات در دستور کار مجلس، نویدبخش گره گشایی از این لویج و چراغ سبزی از تهران به مسکو برای توسعه همکاری ها در این بخش ها تلقی می شود، هرچند دو کشور، توسعه مناسبات خود در این عرصه ها را معطل این دو لایحه نکرده بودند و برگزاری باشکوه آیین هفته فرهنگی ایران و روسیه در مسکو و سن پترزبورگ با حضور وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، گویای این امر است.

در جلسه علنی روز دوشنبه (۱۳ آذرماه) مجلس شورای اسلامی، گزارش کمیسیون فرهنگی در مورد

لایحه موافقتنامه تأسیس و چهارچوب فعالیت مراکز فرهنگی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت فدراسیون روسیه در دستور کار قرار گرفت که با رای موافق نمایندگان به تصویب رسید. بر اساس ماده واحده آن، موافقتنامه تأسیس و چهارچوب فعالیت مراکز فرهنگی بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت فدراسیون روسیه مشتمل بر یک مقدمه و ۱۸ ماده که تأیید شده به مهر دفتر هیات دولت است، تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می شود. پیش از رای گیری، احمد راستینه به عنوان سخنگوی کمیسیون فرهنگی در این باره گفت: طبق تبصره این موافقتنامه، رعایت اصول ۷۷، ۱۲۵ و ۱۳۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران الزامی است. وی یادآور شد: هدف این موافقتنامه همکاری بین دولت ایران و روسیه از طریق مراکز فرهنگی است. همچنین در اجرای برنامه های همکاری در زمینه های بشردوستانه، فنی و فرهنگی، علمی، اطلاع رسانی، شرکت در برنامه های فرهنگی، حمایت از هموطنان در خارج از کشور برای تامین حقوق و منافع اجتماعی آنها، وجود این مراکز ضروری به نظر می رسد.